

Mivel segítette a szovjet szakirodalom a magyar erdészetet

KOLOZSVÁRY SZABOLCSNE

A szovjet erdészeti szakirodalom dokumentálása, ismertetése, fordítása, terjesztése 1948-ban vette kezdetét. Ennek a munkának nagy fontosságára az 1948. október 20-án megjelent sztálini természetátalakító terv hívta fel a figyelmet, mert rámutatott az erdőgazdálkodás nagy népgazdasági jelentőségére, jövő perspektíváira. A szovjet erdészeti szakirodalom dokumentációja ennek a hatalmas jelentőségű tervnek lefordításával és tudatosításával kezdődött.

A dokumentációs munka a hazánkba beérkező szovjet erdészeti (Lesznoe hozajszto, Lesz i sztepj, Lesznaja promüslennosztj) és más, erdészeti anyagot is tartalmazó (Agrobiologija, Botanicesszkij zszurnal, Priroda stb.) folyóiratokban megjelent cikkek, kutatóintézeti kiadványok, gyakorlati és tudományos jellegű könyvek ismertetéséből és fordításából áll. Az ismertetések a havonként megjelenő »Erdészeti Külföldi Lapszemle«-ben látnak napvilágot. Ez a lapszemle átlag 200 ismertetést tartalmaz, ezeknek mintegy 75%-a szovjet anyag. A lapszemlét az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ adja ki, ahol jelenleg az erdészeti dokumentáció folyik. A lapszemle 150 példányban jelenik meg. Fordításokat a Mezőgazdasági Fordító Iroda végez 1952. évtől kezdődően. Ma már mind az ismertetéseket, mind a fordításokat erdészeti szakemberek végzik, az évek során kiépült a kellő szak- és nyelvismerettel rendelkező ismertető és fordító gárdája, akik többségben erdészeti dolgozók. Munkájukat nagyban elősegítették az Akadémiai Kiadó kiadásában megjelent műszaki és mezőgazdasági szótárak, amelyek közül különösen az utóbbi nagy erdészeti szóanyagot tartalmaz.

Az erdészeti dokumentáció munkájába a fejlődés során igyekezett tervszerűséget bevinni. Bár a dokumentálás nagymértékben függ az előre nem ismert és meghatározhatatlan időben érkező irodalmi termékek mennyiségétől és azok jellegétől, a dokumentáció a kutatóintézeti tematikától függően előre elkészíti saját dokumentációs tervét. Az erdészeti dokumentáció tématerve az Erdészeti Tudományos Intézet kutatási terve alapján készült az 1951. és 1952. években. Ez a tématerve egyúttal pénzügyi tervként is szolgált, mert feltüntette egyes témakörökben a végzendő ismertetések és fordítások mennyiségét és ezzel kapcsolatban a költségelőirányzatot. Mivel az ERTI az elmúlt évek alatt nem foglalkozott olyan fontos kérdésekkel, mint az erdőhasználat, erdőrendezés, ezek a tudományágazatok az ERTI kutatási tervétől függetlenül szerepeltek a dokumentációs tervben.

A szovjet erdészeti dokumentációban, a beérkezett irodalmi termékek jellege alapján a súlypont az erdőtelepítés, illetve az erdőhasználat kérdésén van. „A Szovjetunió az erdőtelepítések és az erdőhasználat hazája”, — állapította meg Neszterov V. G. professzor. Ezekben a vonatkozásokban tehát különösen gazdag irodalmi anyag áll rendelkezésre. Az erdőtelepítési kérdésekkel kapcsolatban a dokumentáció mindenképp előtérbe helyezte a micsurini biológiai elvek erdészeti vonatkozásainak ismertetésével, fordításával és terjesztésével foglalkozott. A nagyobb terjedelmű fordítások közül megemlíthető ebben a vonatkozásban Zaborovszkij: »Erdőtelepítések« című főiskolai tankönyvből »Az erdei fafajok nemesítése« című rész, amely a Szovjetunióban is az első főiskolai erdészeti nemesítési tananyag volt. Elkészültek Liszenko T. D. akadémikus-

nak összes erdészeti tárgyú tanulmányainak fordításai. Számos fordítás készült a micsurini biológia tételeinek az erdő életére alkalmazásával kapcsolatban, nevezetesen a fajok közti kapcsolatokra, az erdőéletközösségre, a fák szakaszos fejlődésére, az állományok öngyérülésére vonatkozóan. Értékes gyakorlati kézikönyv *Timofejev* professzornak »*Gyérítés és tisztítás*« című műve, amely a micsurini biológiát az állományápolásra vonatkoztatja és ennek alapján hasznos gyakorlati következtetéseket von le. A Szövetségi Erdőgazdasági és Erdőipari Mérnökök és Technikusok Tudományos Egyesülete által kiadott »*Az orosz erdőművelés fejlődése*« című gyűjtemény első tanulmánya *Neszterov V. G.* professzor tollából szintén biológiai vonatkozású, *Morozov G. F.*-nek biológiai elveit fejtegeti és rámutat arra, hogy *Morozov G. F.* volt az első, aki korát megelőzve micsurini alapokon állott. A Mezőgazdasági Kiadó kiadásában megjelent 1952. évben *Morozov G. F.-nek* »*Az erdő élettana*« című nagyjelentőségű, klasszikus műve, amelyet már a világ összes nyelvésre lefordítottak. De elkészült folyó évben *Neszterov V. G. professzor* »*Általános erdészet*« című Sztálin-díjas tankönyvének fordítása is. Ez a mű azért nagyjelentőségű, mert teljesen a micsurini biológia elvein épül fel és kizárólag a szovjet erdészet haladott módszereit ismerteti. A könyv első része, »*Az erdő biológiája*«, elméleti vonatkozású, míg a második része, az első részben kifejtett biológiai elveket alkalmazza az állományápolásra és az erdőhasználatra vonatkozóan.

Gyakorlati vonatkozásban számos cik克福ordítás és ismertetés készült a »*Lesznoe hozjásztvo*«, »*Lesz i sztepj*« folyóiratok erdőművelési, ezenkívül erdőtelepítési, mag-gazdálkodási és csemetenevelési tárgyú közleményeiből.

A Szovjetunióban folyó hatalmas méretű erdőtelepítések rendkívüli mennyiségű erdei fanyagot követelnek. A helyes magismeret és maggazdálkodás kialakításával kapcsolatban felvetődött a magismeret biológiai alapjai lefektetésének szükségessége, amelyre a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Erdészeti Intézetében 1951-ben tartott konferencia mutatott rá (Erdészeti Intézet Művei, 1951. VIII. kötet). Ez a kérdés kidolgozásra vár. Hasonlóképpen kidolgozandó még a minőségi maggyűjtés céljából a fajtakörzetek kijelölése.

Kiterjedt irodalmi anyag áll rendelkezésre a tölgy-makktermés időszakosságára vonatkozóan, de megemlíthető még a tűlevelűek magjának jarovizációs kérdéseivel foglalkozó irodalom is. Gyakorlati vonatkozásban elkészült *Minin*: »*Fa- és cserjefajok magtermés*« című kézikönyv, szakoktatási vonatkozásban pedig *Zaborovszkij*: »*Erdőtelepítések*« című könyvéből a »*Magismere*« című rész fordítása.

A Szovjetunió nagy tapasztalatokkal rendelkezik a nagyüzemű csemetetermelés terén. Bár nagyobb, összefüggő mű fordítása nem készült, rendelkezésre áll az ágyások nélküli, szélessorú csemetenevelés, a tömörített magágyakba vetés és más csemetenevelési probléma gazdag szakirodalma, amelyek a jobb csemete minőségét és a nagyobb kihozatalt biztosítják. Ugyancsak több cikk és tanulmány foglalkozik a csemetekertek gépesítésével, a SZL-1 és SZL-4A csemetekerti magvető gépekkel és a különböző típusú kultivátorokkal. Csemetekiemelő géptípusokat és öntözőberendezéseket *Kurusin—Orjehov* »*A mezővédő erdőtelepítés gépei és szerszámai*«, valamint *Csaskin* neves szovjet gépszerkesztő munkái tartalmazzák.

Az erdőtelepítés technikájára, módszereire vonatkozóan a leggazdagabb irodalom áll rendelkezésre szovjet vonatkozásban. Elegendő megemlíteni, hogy a »*Lesz i sztepj*« folyóirat csupán az erdőtelepítésekkel és az azokkal kapcsolatos kérdésekkel foglalkozik. Így számtalan cik克福ordítás és ismertetés készült, amelyek főként a mezővédő erdőtelepítések során és általában az erdőművelésben használhatók fel. Ezt a szovjet irodalmat használta fel az Erdészeti Tudományos Intézet és a Földművelésügyi Minisztérium Erdészeti Főosztálya a védő erdőtelepítések tervezésében és gyakorlati megvalósításában. A nagyobb terjedelmű fordítások közül megemlíthető a *Szövetségi Mezőfásítási Tudományos Kutatóintézet* »*A mezővédő fásító kézikönyve*«

című gyakorlati vonatkozású segédkönyv, *Nasivanko*: »*A homok megkötése és fásítása*«, *Sztepanov* neves szovjet tudós műve »*A sztepfásítás*«. Az erdőművelési munka gépesítése tárgyában különböző típusú, az erdőtelepítések alá történő talajmegtunikáláshoz alkalmazható traktortípusok, csemeteültetőgépek, kultivátorok stb. leírásai és értékelései állnak rendelkezésre.

Állományápolási — Timofejev professzor könyvének kivételével — és erdőrendezési vonatkozásban nagyobb terjedelmű szovjet mű fordítása nem készült. *Bajtin és szerzőtársai* »*Az erdőrendezés alapjai*« című tankönyve folyó évben érkezett meg, de a »*Lesnoe hozjajsztvo*«-ban megjelent kritika miatt fordítása nem készült el. Mindkét vonatkozásban csak egyes cikkek, tanulmányok fordítása történt. De rá kell mutatni mindkét szakterülettel kapcsolatban azokra a vitákra, amelyek a Szovjetunióban folynak. Az 1951. évben készült el a Szovjetunió erdeinek állományápolási utasítása, amelyről Voropánov P. V. azt állítja, hogy nem áll micsturini alapokon. Kritikáját több cikkben közzétette, ezekre az Utasítás szerkesztői válaszolnak és ez a vita előreláthatóan előbbre fogja vinni a fejlődés útján az állományápolás helyes elméleti alapjainak kialakulását.

Hasonlóképpen állt eddig az erdőrendezés ügye. Mint több szovjet szerző rámutatott, az erdőrendezés volt az erdészetnek az az ágazata, ahol legtovább tartották magukat a kapitalista hagyományok. Ugyancsak fennállott az a hiányosság, hogy az erdőrendezés feladatát tévesen csupán műszaki eljárásnak tartották. A Szovjetunió Tudományos Akadémiája Erdészeti Intézete által 1950. évben összehívott megbeszélés (Erdészeti Intézet Művei, 1950. V. kötet), feltárta a hiányosságokat és lefektette a jövő irányelveit erdőrendezési vonatkozásban. Ebben a szellemben jelent meg 1951. évben az új erdőrendezési utasítás. Ez az utasítás a szocialista erdőrendezést politikai, ökonómiai és műszaki eljárásnak fogja fel, amelynek feladata a bővített újratermelés alapján az erdőgazdálkodás javítása és fejlesztése.

A Szovjetunió példamutató hatalmas munkát végez az erdők védelme terén. Kiválóan megszervezett tűzvédelmi szolgálatán kívül figyelmet és hazai viszonyok között alkalmazást érdemel a mind nagyobb méretekben alkalmazott vegyi védekezés az erdő kártevői ellen. Kiterjedten alkalmazzák a csemetekertekben, az erdőtelepítésekben és az erdőállományokban a hexachloránt és a DDT-t. Ennek a kérdésnek gazdag szakirodalma van. Nagy területen alkalmazzák a különféle porzógépeket, de a repülőgépről történő beporzást is, mint erről a »*Lesnoe hozjajsztvo*« és a tudományos intézetek közleményei beszámolnak. Ismertetések, fordításai elkészültek és megjelentek.

Nagy jelentőségűek a Szovjetunió erdőhasználatának tapasztalatai. Mint Neszterov V. G. professzor »*Általános erdészet*« című könyvében rámutatott, sehol a világon nem folyik olyan hatalmas méretekben erdőhasználat és sehol a világon nincs annyi különböző, hazai viszonyok között kialakult vágásmód, mint a Szovjetunióban. A fakitermelés mérhetetlen lehetőségeit fedi fel *Benenszon*: »*A faanyagszükséglet tervezése*« című gazdasági, szervezési jellegű könyve.

Döntő jelentőségű a fakitermelés munkaszervezése és gépesítése terén a fakitermelés futószalagrendszerre. Ebben a vonatkozásban az első dokumentum 1948-ból származik: *Szulimov A. N.* »*Fakitermelés*« című könyvének fordítása. A Szovjetunióban a futószalag bevezetése óta eltelt idő alatt ez a munkamódszer állandóan fejlődött, tökéletesedett, kialakult a fának szállásában szállítási módszere, az óragrafikon alapján történő fakitermelés, a diszpécser szolgálat stb. Ebben a vonatkozásban a Szovjetunió Erdő- és Faipari Minisztériuma által kiadott »*Lesznaja promüslennosztj*«, de az ugyanezen a címen megjelenő napilap is gazdag anyagot szolgáltat.

A fakitermelés futószalagrendszerét — amelynek bevezetése a magyar erdőgazdaságban is folyik — a fakitermelés gépesítése, a villanyfűrészek, a közelítő traktorok, csörlők, a szállító gépkocsik, gőzmozdonyok, rakodógépek tették lehetővé.

Ezek közül a KT-12 közelítő traktor, a »Janvarec« daru, valamint szovjet villanyfűrész típusok hazánkban is alkalmazásra kerültek. Az erdészeti dokumentáció végezte el műszaki leírásainak és a kezelésükre vonatkozó később megjelent cikkeknek fordításait.

Megemlítendő a fakitermelés gépesítésével kapcsolatban az, hogy a Szovjetunióban mind nagyobb tért hódít a csörlős közelítés, ez a jövő közelítési módja, amely sikerrel alkalmazható hegyvidéken is, míg a közelítő traktorok inkább sík terepen termelékenyek. Általánosságban azonban a fakitermelés jövő perspektívája a villamosítás. Az erdőgazdasági gépesítési kutatóintézetek máris dolgoznak ezeknek a villanyerővel működő gépeknek megszerkesztésén.

A Szovjetunió nem hanyagolja el az erdei mellékhaszonvételek kérdését sem. Az erdőtelepítések során a homokra olyan fenyőfajtákat telepítenek — a termőhelyi viszonyok figyelembevételével — amelyek nagy gyantahozamúak. Az erdei mellékhaszonvételek nagy gazdasági lehetőségeire mutat rá *Besszer*: »A lábon álló erdei fák, cserjék és félcserjék haszonvétele természetes viszonyok között« című könyv folyó évben elkészült fordítása.

Kimeríthetetlen a szovjet erdőgazdaság tapasztalata. Ezeknek a tapasztalatoknak átvételét a dokumentációs munka helyes megszervezése, ezenbelül a dokumentációs termékek megfelelő elterjesztése biztosítja. Hiányosság főként a terjesztés és ezzel kapcsolatban a szovjet szakirodalom nem kellő mértékű tanulmányozásában van. Hiába jó a dokumentáció belső szervezete és áll rendelkezésre a megfelelő anyagi fedezet, ha a dokumentációs termék nem jut el rendeltetési helyére és azok tartalmát az erdészet dolgozói nem sajátítják el és nem alkalmazzák saját viszonyaikra. Egyes gazdaságvezetők anyagi fedezet hiányára hivatkozva nem rendelik meg a lap-szemlét, a fordítások iránt nem érdeklődnek. Máshol előfordul az, hogy a dokumentációs termékek a vezető asztalán hevernek, mutatván a vezető nagy olvasottságát és nem jutnak el a beosztott szakemberekhez. A termelési értekezleten, a szakmai továbbképzés során ez az anyag nem kerül felhasználásra, értékesítésre. A dokumentáció feladata a jövőben az, hogy ezt a hiányosságot felvilágosító munkával, helyes szervezéssel felszámolja és ezzel nemcsak saját, hanem az erdészeti munkát is javítsa a szocialista erdészet további fejlődése érdekében.